

نمایشگاه «دیدار با نازگل نیّری» که از ۳۱ مرداد در گالری دیدار تهران برپا شده، به‌عنوان یکی از نخستین تجربه‌های «تمرین‌های کیوریتوریال» این مجموعه، فضایی چندوجهی را برای ارائه آثار این هنرمند فراهم آورده است. در این نمایشگاه، نازگل نیّری شانزده بوم در ابعاد مختلف، پنج حجم مکعبی بوم‌کشی و نقاشی‌شده و یک دفترچه کولاژ را عرضه می‌کند؛ دفترچه‌ای که شامل برگه‌های کاغذ رنگی به‌همراه چند سروده از خود اوست.

نگاه بصری نازگل در آثارش، گویی امتدادی‌ست بر سنت‌های نقاشی انتزاعی مدرن و به‌ویژه اکسپرسیونیسم انتزاعی. گستره‌های پهن و یکپارچه رنگ در تابلوهای او، یادآور مکتب «رنگ‌پهنه» (color field) است؛ جنبشی انتزاعی که در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ میلادی در نیویورک، به مرور، شکل گرفت و با اشباع سطح بوم توسط رنگ‌های تخت و یکنواخت و رهایی تدریجی رنگ از هرگونه ارجاع عینی شناخته می‌شود. در این رویکرد، رنگ خود سوژه اصلی اثر تلقی می‌شود و نازگل با توده‌های گسترده و یک‌دست رنگ، حالتی از تعلیق و سکون را بازنمایی می‌کند که شاخصه‌ی مکتب رنگ‌پهنه است.

شاید بتوان گفت که ارتباط آثار نازگل با این نوع نقاشی انتزاعی در جایی میان تجربه‌گرایی یا تمرین او در این سبک و اقتباسش از آن پدیدار می‌شود. بوم‌های او در نگاه نخست با پهنه‌هایی وسیع از رنگ‌های خالص و درخشان شکل می‌گیرند؛ گستره‌هایی افقی یا عمودی در طیف‌های صورتی، زرد، آبی، سبز، بنفش و لاجوردی که همچون افقی انتزاعی یا فضایی بی‌کرانه، زمینه‌ی اصلی نقاشی را می‌سازند. در دل این پهنه‌های رنگی، اشکال هندسی، قوس‌ها و فرم‌هایی سیال همچون لکه‌های رنگ، در حالتی معلق بر سطح بوم شناورند و حال‌وهوایی از تعلیق و مکث ایجاد می‌کنند. هر رنگ و هر جزئی که بر پارچه‌ی بوم نقش بسته است، به‌گونه‌ای برگزیده شده تا عنوان هر اثر را — تا جایی که در حدود این شکل از انتزاع ممکن است — بازنمایی کند. نام آثار، که اغلب از اشعار فریدون مشیری برگرفته شده‌اند، همچون پلی میان زبان و تصویر عمل کرده و خوانش شاعرانه‌ی نقاشی‌ها را تقویت می‌کنند. ترکیب رنگ روغن با بافت مخملی پاستل، سطحی دوگانه پدید می‌آورد؛ هم اشباع و مادی، هم گذرا و ناپایدار.

در احجام مکعبی پنج‌وجهی، هم‌زمان با رهایی از محدودیت‌های سطح دوبعدی کلاسیک و گذار به حجمی با سطوح متعدد، حضور اشکال هندسی کاهش می‌یابد و لکه‌هایی بی‌شکل و رها، با رنگ‌هایی اشباع‌تر و سرشار از هیجان، بر سطح بوم قدم می‌افزایند. در این جلوه‌های بی‌پروا، پیوندی معنادار میان فرم و عنوان اثر برقرار می‌شود؛ گویی واژه‌ها در هیئت رنگ حلول کرده‌اند و هر تابلو-حجم به سطر یا مصرعی نقاشانه بدل می‌شود. همان‌گونه که کاندینسکی از هم‌نوازی رنگ و صدا سخن می‌گفت، در اینجا نیز رنگ و واژه با موسیقی درونی خویش هم‌آوا می‌شوند: در یکی «آسمان از لاجورد صبحدم لبریز» است، در دیگری خصلتی «شورور» رخ می‌نماید، آن‌سو شوری از «سرودن یک شعر تازه» جاری است و حجمی دیگر، آسمان را به مخاطب «هدیه» می‌دهد.

پیش‌تر گفته شد که در کنار این مجموعه، دفترچه‌ای شامل کاغذهای رنگی و سروده‌های شخصی هنرمند نیز ارائه می‌شود؛ دفترچه‌ای که کلاژهایش به کات‌اوت‌های (Cut-outs) ماتیس ارجاع دارد و بیش از آنکه صرفاً یک اثر جانبی باشد، کارکردی شبیه به کارگاه یا آزمایشگاه می‌یابد: جایی که باری دیگر رنگ و کلمه در هم تنیده می‌شوند و ایده‌ها در ساده‌ترین شکل خود مجال بروز می‌یابند. همانطور که پیش از این نیز اشاره شد، این تجربه یا تمرین هنری نازگل، مانند رویکرد کاندینسکی، پیوند میان رنگ و شعر را بازآفرینی می‌کند. همان‌گونه که کتاب Klänge کاندینسکی فضایی برای هم‌نوازی شعر و تصویر بود، دفترچه نقاشی نازگل نیز، در نوع خود، محیطی است برای آزمایش هم‌زمان با خلق اثر؛ او عناوین آثارش را شاعرانه می‌نویسد و در دفترچه دست‌نوشته‌هایی از

اشعار شخصی خود دارد، گویی رنگ و کلمه در این دفترچه همانند سازهایی هستند که قرار است بتوانند ذهن و احساس مخاطب را به حرکت درآورند و مسیر رسیدن به فرم‌های نهایی بر روی بوم را آشکار کنند.

از دیگر ویژگی‌هایی که در آثار نازگل دیده می‌شود و یادآور نقاشی انتزاعی اکسپرسیونیستی است، ارجاع‌های او به آثار هلن فرانکن تالر و خوان میرو است. در برخی تابلوها، لایه‌گذاری‌های رنگ روغن و پاستل با ایجاد شفافیت و گذار تدریجی میان رنگ‌ها، کیفیتی نزدیک به تکنیک *soak-stain* فرانکن تالر پدید می‌آورد؛ در عین حال که رنگ‌ها تخت و پرنرژی باقی می‌مانند، بافت‌ها نیز ظریف و ملموس هستند. شکل‌های ساده و ارگانیک، لکه‌ها، خطوط منحنی و ریتم آزاد فرم‌ها، فضای بصری آثار را به شیوه بیومورفیک میرو تقسیم می‌کنند، بدون آنکه به ارجاعی عینی متکی باشند. این تعامل میان فرم و رنگ، تعلیق و ریتم بصری را تقویت می‌کند و پیوند میان رنگ و شکل را در سطحی انتزاعی بازنمایی می‌کند، به گونه‌ای که امکان تجربه رنگ‌آمیزی آزاد و ساختاردهی فرم‌ها را در بوم فراهم می‌آورد.

نمایشگاه «دیدار با نازگل نیّری» تا ۲۱ شهریور برای بازدید علاقه‌مندان دایر خواهد بود.

نیکی شادلو

شهریور ۱۴۰۴